buvo dvi monetos: Žygimanto Augusto pusgrašis ir kita neidentifikuota (5 pav.).

Tyrimai parodė, jog už dabartinės saugomos teritorijos P dalies ribų yra XVI–XVII a. senkapis su išlikusiais to laikotarpio palaidojimais. Vizualiai vietovės reljefe išsiskirianti iki 3 m aukščio kalvelė suplokštėjusiais kraštais ir yra buvęs šio senkapio centras, o dabartinė apibrėžta ir saugoma teritorijos dalis yra buvęs nuartos senkapio kalvos pakraštys.

Surasta antropologinė medžiaga perduota VU MF tolesniems tyrimams, radiniai perduoti LNM.

Žagariai Old Cemetery

In 2016, a field evaluation and excavation were conducted at Žagariai Old Cemetery (Alytus District, South Lithuania) and beyond its borders. 40.25 m^2 were excavated and 4830 m^2 surveyed (Fig. 1). Seven 16th–17th-century burials were found in two rows at a depth of 40–75 cm in trench 4, which was excavated on the edge of a ploughed hillock (Fig. 2). The individuals had been interred in wooden coffins (the contours of some of them having survived) and with their heads to the west (Figs. 3–4). Two burials contained grave goods: a coin and a purse–wallet with two coins (Fig. 5). As was shown by the investigation, the hillock, which is up to 3 m high, has flattened edges, and is visually distinguishable in the relief, was the former centre of the old cemetery and the former edge of the cemetery's ploughed hill is part of the present-day protected territory.

Ilona Vaškevičiūtė

Vievininkų senkapis

Vievininkų senkapis (Elektrėnų sav.) yra 500 m į ŠR nuo kelio Vievininkai–Kurkliškės, 50 m į R nuo veikiančių Vievininkų kaimo kapinių, Vievio ežero P krante. Senkapis įrengtas nedidelėje, apie 65 m ilgio ir 40 m pločio ties pagrindu, smėlio kalvelėje, kuri ilgą laiką buvo ariama. Todėl kalvelės paviršiuje buvo randama žmonių kaulų, monetų ir kitų radinių. 2015 m. LEU mokomajai archeologinei praktikai pasirinko šį ardomą paminklą. Pradėta tirti labiausiai pažeistoje kalvelės ŠV dalyje bei į R, V ir Š nuo pirmosios perkasos, siekiant sužinoti laidojimo senkapyje tankumą, išlikimo laipsnį, patikslinti chronologiją ir nustatyti senkapio ribas. Per tyrimų sezoną buvo iškastas 141 m^2 plotas, surasti 22 palaidojimai (11 vyrų, 6 moterų, 1 paauglio ir 4 vaikų (0–4 m. amžiaus)) ir surinkti 65 radiniai, iš jų 53 rasti kapuose ir 11 atsitiktinių (net 39 radiniai – monetos). Pagal kapuose rastas monetas senkapis datuojamas XVI a. II puse – XVII a. viduriu (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 185–189).

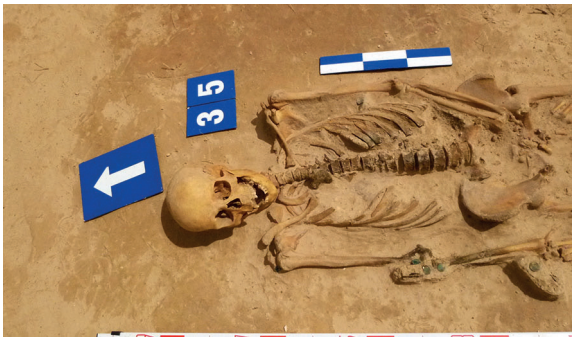
2016 m. senkapio tyrimai buvo tęsiami. Siekta nustatyti senkapio ribas, nes 2015 m. buvo surastas tik senkapio V pakraštys. Tyrimai pradėti kalvelės Š dalyje, kuri ežero link staigiai žemėja (perkasos V ir IX). Perkasų aukštesnėje, P dalyje, laidota gana tankiai, o pačioje Š dalyje rastas tik vienas kapas. Centrinės perkasų dalys – be kapų. Kitos perkasos buvo kasamos į V ir P puses, kol buvo surasti senkapio pakraščiai. Sujungus šias perkasas buvo ištirta visa centrinė kalvos ir kartu senkapio dalis, iš viso 304 m^2, bei ištirti 63 palaidojimai (kapai 23–85). Nustatyta, jog tankiausiai laidota centrinėje senkapio dalyje.

Labiausiai į P pusę nutolusioje perkasoje VII, jos P gale 50 cm gylyje išryškėjo 1,3x1,07 m

1 pav. Duobė perkasoje VII. I. Vaškevičiūtės nuotr.

Fig. 1. A pit in trench VII.

2 pav. Kapo 35 detalė in situ. I. Vaškevičiūtės nuotr.

Fig. 2. Part of burial 35 in situ.

3 pav. Kapai 42 ir 43 in situ. I. Vaškevičiūtės nuotr.

Fig. 3. Burials 42 and 43 in situ.

dydžio tamsios žemės duobės kontūras. Preparuojamos duobės Š dalyje 30–40 cm gylyje atsidengė žiesto molinio puodo fragmentas – dugnas ir sienelės dalis. 50 cm gylyje gulėjo 30x15x15 cm dydžio akmuo. Duobės dugnas pasiektas 90–100 cm gylyje, o nuo perkasos viršaus – 1,6 m gylyje. Duobės užpildas – kiek tamsesnė žemė, joje nerasta nei degėsių, nei angliukų (1 pav.). Atrodytų, jog ši duobė ir joje esantis akmuo galėjo žymėti senkapio P kraštą. Panaši duobė surasta ir senkapio Š dalyje perkasoje IX.

Žmonių palaikai laidoti lentiniuose karstuose (beveik prie kiekvieno mirusiojo palaikų rasta kalvio darbo vinių), nuo 20 iki 70 cm gylio duobėse, tačiau dažniausiai palaikai rasti 35–50 cm gylyje. Aptikta ir giliau palaidotų žmonių – kapai 30, 34 ir 38 rasti 72–76 cm gylyje, kapas 31 – 90 cm, o kapas 83 – net 1,25 m gylyje. 20–25 cm gylyje dažniausiai laidoti vaikai (kapai 58–60). Mirusieji orientuoti dažniausiai dviem kryptimis – galvomis į Š (15, 30, 350, 360° kryptimi) arba į P (190, 200° kryptimi) (2 pav.). Tik keletas palaidojimų buvo orientuoti į R (kapai 41, 57 – 90° kryptimi) arba į V (kapai 27, 44, 46, 48 – 230, 260° kryptimi). Įdomu, jog visi palaidojimai, orientuoti V kryptimi, koncentravosi senkapio R pakraštyje. Tokia pati tendencija pastebėta ir senkapio Š pakraštyje – čia mirusieji laidoti galvomis į P (kapai 23, 24, 26, 31, 49, 50 – 200–210° kryptimi). Centrinėje senkapio dalyje vyrauja Š laidojimo kryptis ir kiek rečiau – P. Iš kitų palaidojimų kiek išsiskyrė dvigubas vaikų kapas 42–43 (3 pav.). Čia vienoje kapo duobėje palaidoti 2 vaikai (10 m. ±30 mėnesių ir 3 m. ±12 mėnesių amžiaus (nustatė VU MF vyresnioji specialistė J. Kozakaitė), kurie paguldyti taip, kad jų kaukolės lietėsi viena su kita pakauškaulio srityje, t. y. vaikai palaidoti priešinga vienas kitam kryptimi – vienas orientuotas į Š, kitas į P. Kape 42 mirusiojo kaklą

4 pav. Kapo 42 įkapė – kaklo apvara. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 4. A grave good from burial 42: a necklace.

5 pav. Kapo 50 detalė in situ. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 5. Part of burial 50 in situ.

puošė mėlynų skaidraus stiklo karolių apvara. Ji buvo sudaryta iš 21 1x1 cm dydžio daugiabriaunio karolio, kurių kiekvienas dar perskirtas 2 mm dydžio smulkiu karoliuku. Jų buvo 26 vienetai (4 pav.).

Remiantis atlikta lyties ir amžiaus diagnostika nustatyta, jog 22 palaidojimai priklauso vyrams, 19 – moterims, 20 – vaikams. Iš jų du palaidojimai naujagimių, vienas paauglio ir 17 vaikų.

Įkapės nėra gausios. Iš viso rasta 210 artefaktų, net 43 % palaidotųjų buvo be įkapių. Dažniausia įkapė yra monetos. Jų iš viso rasta daugiau kaip 160. Viename kape būta nuo vienos iki 16 (kape 35) ar net 20 monetų (kape 62). Pati ankstyviausia – Zigmanto III Vazos 2 denarai, kaldinti 1613 m., vėlyviausia – Jono Kazimiero šilingas, kaldintas 1666 m. Vilniuje. Be šių monetų, rasta Kristinos šilingų, kaldintų Rygoje ir Elbinge, Georgo Vilhelmo šilingų, kaldintų Prūsijoje, Gustavo II Adolfo šilingų, Karolio XI šilingų, kaldintų Rygoje ir kt. Be to, senkapio teritorijoje, kapo 38 aplinkoje, atsitiktinai rasta ankstyva moneta – LDK Vytauto denaras, kaldintas apie 1411–1430 m.

Kitos įkapės negausios – tai drabužių detalės: kabliukai ir kilpelės, skirtos užsegimui (kapai 35, 67, 73 ir 84), diržų fragmentai (kapai 23 ir 84), diržų sagtys (kapai 26, 34, 44, 58 ir 84), batų pasagėlės (kapai 25, 33 ir 58). Rasti 4 kriauniniai peiliukai (kapai 44, 50, 68 ir 79). Kape 50 mirusiajam prie galvos buvo padėtas žaliai glazūruotas puodelis su ąsele (5 pav.). Papuošalų būta tik kape 42 – jau minėta karolių apvara, ir kapuose 32, 51, 53, 58, 66, 73 bei 84 rasta žiedų (kape 58 – du, o 84 – net 4) (6 pav.). Žiedai ir juostiniai, ir išplatinta priekine dalimi, ir su akutėmis. Vieno žiedo akutė 8 mm skersmens, balto metalo, ornamentuota kryžiaus ženklu.

Per dvejus tyrimų metus buvo ištirtas 444 m^2 plotas (140 m^2 – 2015 m. ir 304 m^2 – 2016 m.),

6 pav. Kapo 84 įkapės. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 6. Grave goods from burial 84.

surasti 85 žmonių palaidojimai, surinkta 280 radinių (iš kurių net 230 monetų). Pagal monetas (ankstyviausia – Žygimanto Augusto 2 denarų 1569 m. kalimo moneta, vėlyviausia – Jono Kazimiero šilingas, kaldintas 1666 m. Vilniuje) senkapis datuojamas XVI a. II puse – XVII a.

Vievininkai Old Cemetery

In the search for the boundaries of Vievininkai Old Cemetery (Elektrėnai Municipality), trenches were excavated to the S, N, and W of the areas excavated in 2015 (Fig. 1). In order to connect them, the central part of the old cemetery was also excavated. In 2016, a total of 304 m^2 were excavated, 63 burials unearthed, and over 210 artefacts collected.

The human remains had been interred in plank coffins (hand-forged nails having been found near almost every individual) in 20–70 cm deep pits. The individuals lay on their backs with their legs extended, their arms by their sides, and their heads mostly to the N (15°, 30°, 350°, 360°) or the S (190°, 200°) (Fig. 2–3, 5). 43% of the individuals had been buried without grave goods. Clothing elements were the most frequent grave goods while a ring (Fig. 6), a small knife, and a bead necklace (Fig. 4) were only rare finds. Coins were discovered significantly more frequently, a burial containing from 1 to 20. The earliest was a Sigismund III Vasa two penny coin minted in 1613, the latest a John II Casimir shilling minted in Vilnius in 1666.

Over the two years of the excavation, 444 m^2 were excavated (140 m^2 in 2015 and 304 m^2 in 2016), 85 human remains discovered, and 280 finds (230 of which were coins) collected. Based on the coins (the earliest from 1569, the latest from 1666 m.), the old cemetery dates to the second half of 16th–17th centuries.

Manvydas Vitkūnas

Paūdronių senkapis

2016 m. liepos mėnesį toliau tyrinėtas Paūdronių senkapis (UK 36748) (Šalčininkų r., Turgelių sen.). Senkapis yra Paūdronių kaimo R pakraštyje, 500 m į PV nuo Lietuvos Respublikos sienos su Baltarusijos Respublika. 2016 m. detaliųjų tyrimų metu tirta viena 60,9 m^2 ploto perkasa (8) (1 pav.). Rasti 4 kapai (39–42).

Paūdronių senkapis atrastas 2012 m. Tais pačiais metais jame ištirtos 3 perkasos (230 m^2), rasti 36 griautiniai kapai (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 212–219). 2013 m. tyrimai pratęsti, ištirtos 4 perkasos (41,54 m^2), rasti 2 kapai (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 189–191).

2016 m. surengtoje ekspedicijoje dirbo VU doktorantas Ričardas Dediala, savanoriai talkininkai (2 pav.) – suaugusieji ir moksleiviai iš Vilniaus bei Kauno. Dalis ekspedicijos dalyvių buvo iš Rusijos atvykę Maskvos Jurgio Baltrušaičio vidurinės mokyklos moksleiviai, vadovaujami pedagogės ir visuomenininkės Marijos Čepaitytės. Tyrimų vietoje taip pat lankėsi svečiai iš Tabariškių apylinkių ir kitų Lietuvos vietovių. Tyrimų metu aptiktų žmonių palaikų antropologinę analizę atliko Justina Kozakaitė (VU MF). Jai taip pat perduoti tiriant paimti grunto mėginiai parazitologiniams tyrimams.

Perkasa 8 buvo 20x3 m dydžio. Ji tirta greta 2012 m. tirtų perkasų 1 ir 2. Vieta perkasai 8 parinkta ardomoje senkapio dalyje, kur iki šiol savavališkai kasamas smėlis. Didžiausia duobė buvo 4 m skersmens ir iki 1,2 m gylio. Iš vietos gyventojų pasakojimų žinoma, kad šioje vietoje nuo seno buvo ariama, o tarybiniu laikotarpiu senkapio teritorijoje pradėta mechanizuotai kasti smėlį. Kapai aptikti 34–46 cm gylyje. Visi mirusieji galvūgaliu orientuoti V (260– 270°)